

Refugee Council

help and advice

September 2008

Kurdish (Sorani)

رێنمای په نابه ران سه بارهت به کومه که کانی خوشگوزهرانی

ئه م نامیلکه په ئه و کومه کانه ی خوشگوزهرانی (welfare benefits) ت بو شیده کاته وه که ده شیت وهریان بگریت ئه گه ر داها تیکی که مت هه په یان هیچ داها تیکت نیه . ئه و زانیارییه ی له م نامیلکه په دا نووسراوه به شیوه په ک دانه ریزراوه که هه مه لایه نه بیت چونکه هه موو که سیک بارودوخی تایبه ت به خو ی هه په و هه موو که سیک پیوستی به ئاموژگارییه کی جیاواز هه په . ده توانیت به م شیوانه ی خواره وه ئاموژگارییه کی تایبه ت سه بارهت به بارودوخی تایبه تی خو ت له راویژگاریک وهریگریت:

- نووسینگه ی ئاموژگاری هاو لاتیان (Citizens Advice Bureau - CAB) – <http://citizensadvice.org.uk>
- فه رمانگه په کی کاروباری په نابه ران وه کو ئه نجومه نی په نابه ران (Refugee Council) - <http://languages.refugeecouncil.org.uk>
- ناوه ندی ئیش دوزینه وه ی پلاس فه رمانگه په کی حکومییه که یارمه تی و ئاموژگاری سه بارهت به کار و راهینان بو ئه و خه لکانه دهسته به ر دهکات که ده توانن کار بکه ن و یارمه تی دارایی (کومه که کانی خوشگوزهرانی) یش بو ئه و که سانه دابین دهکات که ناتوانن کار بکه ن - www.jobcentreplus.gov.uk

ماف و شیابوونه کانم چین؟

ئه گه ر ستاوتی په نابه ری (refugee status)، پاراستنی مرؤفدوستانه (humanitarian protection) یان مؤله تی مانه وه ی تایبه ت (discretionary leave) ت وهرگرتوه، تاراده په کی زور هه مان ئه و ماف و شیابوونانه ت بو که لک وهرگرتن له خزمه تگوزارییه کان هه په که نیشته جیبان و هاو لاتیان تری به ریتانی هه یانه . ئیستا مؤله تی کارکردنت پیدراره، ده توانی که لک له خزمه تگوزارییه کانی ته ندروستی وهریگریت و وه کو هه موو نیشته جیبانی تری به ریتانی ده توانی داوای خانوبه ره و کومه که کانی خیر و بییری ژیان بکه یت.

کومه که کانی خوشگوزهرانی چین؟

کومه که کانی خوشگوزهرانی، که به کومه که کانی سیکوریتی سوشیالییش ده ناسرین، بریتین له پشتگیری دارایی له لایه ن حکومه تی به ریتانییه وه بو ئه و نیشته جیبانه ی که داها تیکی که میان هه په یان هیچ داها تیکیان نیه . ئه گه ر کار ده که یت به لام داها تیکی که مت هه په له وانه په هیشتا بتوانیت که لک له چه ند کومه کینی خوشگوزهرانی وهریگریت. شیابوونت بو وهرگرتنی کومه کیک و بری ئه و پارده ی ده توانی وهریگریت ده به ستریتیه وه به ریزه ی ئه و پارده ی پاشه که وت کردوه، ژماره ی ئه ندامانی بالغ و مندالانی خیزانت، ته مه نیان و باری ته ندروستیان.

نووسینگه ی ئیش دوزینه وه ی پلاس فه رمانگه په که مامه له له گه ل داواکارییه کان بو وهرگرتنی کومه که کانی خوشگوزهرانی دهکات. پیوسته له نزیکترین نووسینگه له شوینی حه وانه وه ت داواکه ت ئاراسته بکه یت. بو وهرگرتنی ژماره کانی په یوه ندی به هه موو نووسینگه کانی ئه م فه رمانگه په بره وانه www.jobcentreplus.gov.uk هه روه ها ده توانی له کتبخانه په کی خو جی یی یان CAB یش ژماره ی په یوه ندییان دهست بجه یت.

دوخیکی نویم پیدراوه، نیستا ده بی چی بکه م؟

پیش نه وهی مؤله تی مانه وهی له م ولاته ت به دست گه یشتیبت له وانه یه پشتگیری په نابره ریت له لایه ن فه رمانگه ی سنووری به ریتانی (UK Border Agency - UKBA) بو دابینکردنی خه رچی گوزهرانت و شوینی حه وانه وده وده رگرتبیت. پشتگیری په نابره ری له دواي 28 روزه پاش نه وهی UKBA مؤله تی مانه وده پیده دات راده گیری ت. هه ر کاتیک نه م حاله ته رووی دا پیویسته ناوی خوت له لای ناوه ندی نیش دوزینه وهی پلاس ناوونوس تو مار بکه یت. نه مه ریگه ت پیده دات کومه که کانی خوشگوزهرانی ودریگری ت له و ماوه یه دا که به دواي کاریکی موجه دار ده گه رییت.

بو ودرگرتنی زانیاری سه باره ت به پشتگیری بو خانوبه ره و راهینان و کارکردن بر وانه نه م مالبه ره :
<http://languages.refugeecouncil.org.uk>

ده توانم داوای چ کومه کی بکه م؟

یارمه تی دامه زراو له سه ر داهاتی کارخوازان (Jobseeker's Allowance - JSA) کومه کی بکه بو نه و که سانه ی که کار ناکه ن به لام ده توانن کار بکه ن. بو نه وهی یارمه تی دامه زراو له سه ر داهاتی کارخوازان ودریگری ت پیویسته نیشان بدهیت که وا به دواي کار ده گه رییت. JSA پاره ی دابینکردنی خه رچه سه ره تاییه کانی ژیان ت پیده دات.

پشتگیری داهات (Income Support) پاره یه ک بو دابینکردنی خه رچه سه ره تاییه کانی ژیان به هه ندیک خه لک ده دات که داوایان لی ناکریت کار بکه ن، بو نمونه :

- نه و که سانه ی چاویان له منداله کانیه (پیان ده گوتری ت دایک یان باوکی ته نیا)
- نه و که سانه ی چاویان له که سیکی تره که ناتوانی ناگاداری له خوی بکات (پیان ده گوتری ت چاودیر)
- نه و که سانه ی که به هو ی باری ته ندروستیانه وه ناتوانن کار بکه ن (پیان ده گوتری ت نه وانه ی توانای کارکردنیان نیه)

بو داواکردنی پشتگیری داهات پیویسته ته مه نت له 60 سال که متر بی ت و هه روه ها ده بی ت ته مه نت له سه رووی 18 ساله وه بی ت. نه گه ر ته مه نت 60 سال یان زیاتره نه و ناتوانیت پشتگیری داهات ودریگری ت به لام له بری نه وه ده توانی داوای کریدتی خانه نشینی (Pension Credit) بکه یت.

یارمه تی دامه زراو له سه ر داهاتی کارخوازان و پشتگیری داهات له نووسینگه ی نیش دوزینه وهی پلاسی خوچی بیت داوا ده که یت.

کریدتی باجی کارکردن (Working Tax Credit). نه گه ر له هه فته دا زیاتر له 16 کاتزمیر کار بکه یت نه وانه یه بشییت کریدتی باجی کارکردن ودریگری ت. نه مه ش به ستر اوته وه به بارودوخی ژیان ت و هه موو هه فته یه ک چه ند پاره ودریگری ت.

کریدتی باجی مندا ل (Child Tax Credit) پاره یه که به و که سانه ده ری ت که به لانی که م چاویان له مندالیکیانه . مه رج نیه داهاتیکی زور که مت هه بی ت بو نه وهی بتوانیت کریدتی باجی مندا ل ودریگری ت. کریدتی باجی کارکردن و کریدتی باجی مندا ل له لایه ن داهات و مالیاتی خاوه ن شکو (HM Revenue and Customs) وه ددرین.

کومه کی کرئ خانوو (Housing Benefit) و کومه کی باجی شاره وانی (Council Tax Benefit). نه گه ر پشتگیری داهات یان یارمه تی دامه زراو له سه ر داهاتی کارخوازان ودریگری ت، له وانه یه بشییت کومه کی کرئ خانووش ودریگری ت بو نه وهی بتوانیت کرئ ماله که ت بدهیت و کومه کی باجی شاره وانی ودریگری ت بو نه وهی بتوانیت باجی شاره وانی بدهیت. نه م دهرمالانه له ده سه لاتی خوچی بیت داوا ده که یت، که پیشیان ده گوتری ت شاره وانی (council) خوچی یی و له نووسینگه ی نیش دوزینه وهی پلاس داوایان ناکه یت. نه گه ر کار ده که یت به لام داهاتیکی که مت هه یه نه وانه یه

بشپټ کومه کی کرئ خانوو و کومه کی باجی شاره وانی و در بگریټ بو نه وهی بتوانیت خه رچی کرئ خانوو و باجی شاره وانی بدهیت. نه گه ر ماله که ت له خاوه ن موټکیکی خسوسی به کرئ گرتوه نه و له وانه یه بشپټ یارمه تی خانوو به ردهی خو جی پی (Local Housing Allowance - LHA) و در بگریټ. بو و در گرتنی زانیاری زیاتر سه بارهت به LHA بروانه نامیلکه ی 'رینمای په نابه ران سه بارهت به خانوو به ره' : <http://languages.refugees.org.uk>

کومه کی مندا ل (Child Benefit) . ده توانی کومه کی مندا ل و در بگریټ نه گه ر به رپر سیت له مندا لیکي ته مه ن ژیر 16 سالن، یان تازه لاویک که ته مه نی له 20 سال که متره نه گه ر به شیوه یه کی ته واوکات بخوینن یان له چه ند کورسیکی راهیناندا ناماده بن. بری نه م کومه که په یوه ندی به وه نیه که چه ند پارته هه یه یان نه گه ر کار ده که یت.

یارمه تی کارکردن و پشتگیری (Employment and Support Allowance - ESA) له مانگی نوکتوبه ری 2008 دا دپته ناروه و جیگه ی کومه کی ناتوانایی (Incapacity Benefit) و پشتگیری داهات ده گریټه وه که به و که سانه ددرین به هو ی باری ته ندروستیانه وه ناتوانن کار بکه ن. نه گه ر ناسته نکیکي ته ندروستیت هه یه یان که سیکي که مننه ندامیت، ناوه ندی نیش دوزینه وهی پلاس باری ته ندروستیت هه لده سه نکینیت و بریار دهادت که نایا ده توانی کار بکه یت یان نا.

سامانی کومه لایه تی (Social Fund) . له وانه یه بتوانیت بره یارمه تیه ک له سامانی کومه لایه تی به شیوه ی که ل و په لی ناوما ل یان کرینی که ل و په لی پیویستی اری مال و در بگریټ. نه مه ده توانی پاره یه کی به بی به رامبه ر یان به شیوه ی که رز پیټ بدریت. ده توانی له نووسینگه ی نیش دوزینه وهی پلاس داوای سامانی کومه لایه تی بکه یت به لام پيش نه وهی داوای بکه یت پیویسته ناموژگاری و در بگریټ.

قه رزی یه ک پیگرتنی په نابه ران

بیجگه له کومه که کانی خوشگوزهرانی، نه و که سانه ی ستاتوتی په نابه ری یان پاراستنی مرؤفدوستانه یان هه یه ده توانن داوای قه رزی یه ک پیگرتنی په نابه ران له حکومت بکه ن. تکاپه ناگادار به که نه مه قه رزیکه پیویسته بیده یته وه. بو و در گرتنی زانیاری زیاتر سه بارهت به قه رزی یه ک پیگرتنی په نابه ران بروانه نامیلکه ی 'قه رزه کانی یه ک پیگرتن' له : <http://languages.refugeecouncil.org.uk>

یارمه تی تر بو که سانیک که داهاتیکی که میان هه یه

نه گه ر داهاتیکی که مت هه یه له وانه یه بتوانیت یارمه تی بو دابین کردنی خه رجه کانی ته ندروستیت و در بگریټ، بو نمونه خه رچی دهرمان یان چاره سه ر کردنی ددان، خه رجه کانی یاسایی یان زه مه خو راکي قوتابخانه بو مندا له کانت.

له کاتی داواکردنی کومه کدا پیویسته چ زانیاری یه ک ده سته به ر بکه م؟

کاتی ک داوای کومه کی که ده که یت، نووسینگه ی نیش دوزینه وهی پلاس داوات لیده کات نه م به لگه نامانه ی پیشان بدهیت:

- NASS 35. نه مه فوړمیکه UKBA به و که سانه ی دهادت که وه لایمیکي نه ری یان و در گرتوه . تییدا جه خت له سه ر نه وه کراوه که نه و که سه چیتر داواکاری په نابه ری نیه و نه گه ر نه و که سه داهاتیکی که م یان هیج داهاتیکی نیه ، ده توانی که لک له کومه که کانی خوشگوزهرانی و در بگریټ
- به لگه نامه ی ستاتوتی کوچه ری (Immigration Status Document) (نامه ی به خشینی ستاتوت)
- به لگه نامه یه کی وینه دار بو جه خت کردن له سه ر پیناست
- ژماره ی بیمه ی نیشتمانی (NI) . ده بیټ کاتی ک UKBA نامه یه کت سه بارهت به جه خت کردن له سه ر ستاتوت بو دهنیریټ ژماره ی NI ی خوشت و در گرتبیت. نه گه ر ژماره ی NI ت نیه ، پیویسته ته له فون بو نه م ژماره یه بکه یت 0845 600 0643

کۆمه که کانم چۆن پیده درین؟

به شیوهیه کی ناسایی بری نه و کۆمه کانیه وهریان دهگریته بۆت دهخریته سه ر حیسابی بانکیت و نووسینگه ی نیش دۆزینه وه ی پلاس داوای ژماره ی حیسابی بانکیت لیده کات. نه گه ر حیسابی بانکیت نیه ، ناوه ندی نیش دۆزینه وه ی پلاس ده توانی به شیوهیه کی تر پاره که ت پی بدات. به لام گرنگه به زووترین کات داوا بکه یت حیسابیکی بانکیت بۆ بگریته وه . چونکه کاتیک کاریک ده دۆزیته وه پیوستیت پیی ده بیت – زوربه ی خاوه ن کاره کان موچه که ت بۆ ده خه نه سه ر حیسابی بانکیت. نه گه ر ناسته نگیکت سه باره ت به کردنه وه ی حیسابیکی بانکیه هه یه ده توانی په یوه ندی به خزمه تگوزارییه کانی دژی هه لاواردنی دارایی بکه یت (Services Against Financial Exclusion). بۆ زانیاری زیاتر بره وانه <http://www.toynbeehall.org.uk>

چی ده بیت نه گه ر بارودۆخی ژیانم بگۆریت؟

کاتیک بارودۆخی داهاتت ده گۆریت، بۆ نمونه خوت یان هاوبه شی ژیانت کاریکت ده دۆزنه وه ، پیوسته به زووترین کات نووسینگه ی نیش دۆزینه وه ی پلاس ناگادار بکه ن. ته نانه ت نه گه ر موچه یه کی که میش له کاره که ت وهرده گریته هیشتا له وانه یه شیواوی وهرگرتنی کۆمه ک بیت به لام له وانه یه بره یارمه تییبه کی که متر وهر بگریته. گرنگه هه ر کاتیک بارودۆخی ژیانت گۆرا نووسینگه ی نیش دۆزینه وه ی پلاس ناگادار بکه یت، بۆ نمونه کاتیک ده ست به کار ده که یت، ده چیته نه خۆشخانه یان سه فه ری دهره وه ده که یت. تکایه ناگادار به که نه گه ر به نانقه ست نه م زانیاریه له نووسینگه ی نیش دۆزینه وه ی پلاس بشاریته وه ، له وانه یه به تۆمه تی ساخته کاری سزای یاسایی بدرییت.

کیشه سه باره ت به داواکردنی کۆمه ک و بریاره کان

نه گه ر داواکاریه که ت بۆ هه ر کام له و کۆمه کانیه ی له م نامیلکه یه دا نووسراون ره ت بگریته وه ده توانی داوا له و نووسینگه بکه یت که مامه له ی له گه ل داواکه ت کردوه جاریکی تر چاوه به بریاره که یدا بخشینیته وه . مۆله تیکی دیاریکراو بۆ نه م کاره ده ستنیشان کراوه . پیوسته له م باره یه وه سه یری نامه ی بریاره که بکه یت. نه گه ر دهرنه نجامی داواکه ت به دل نیه ده توانی داوای پیداچوونه وه بکه یت. سه باره ت به پرۆسه ی پیداچوونه وه ده توانی له نووسینگه ی په یوه ندار داوای زانیاری و فۆرمی تایبه ت بکه یت. نه گه ر دلنیا نیت چۆن ده بی داوای پیداچوونه وه بکه یت، پیوسته بۆ وهرگرتنی ئامۆزگاری په یوه ندی به نووسینگه ی ئامۆزگاری هاو لاتیان بکه یت.

نه گه ر ئینگلیزی زمانی یه که مت نیه یان نه گه ر که مئه ندامه تیه که ت هه یه ، نه و فه رمانگه یه ی مامه له ی له گه ل داواکه ت کردوه پیوسته دهره تانی وهرگیرانیکی گونجاوت بۆ ده سته به ر بکات بۆ روون کردنه وه ی بریاره که ی.